

บทที่ 2

บทบัญญัติของมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

2.1 นิยามของมะฮัรในเชิงภาษา

คำว่า มะฮัรในเชิงภาษามาจากคำว่า (مهر المرأة) มะฮะเราะฮ์ อัลมัยเราะตะ มะฮัร็อน มี ความหมายว่า การมอบและการจ่ายมะฮัรให้แก่ภรรยา)

มะฮัรแปลว่า คำสมรส สำหรับพหูพจน์ของมะฮัร คือ มูฮูร การอ่านและการสะกดกริยาของ มะฮัร(مهر) เหมือนคำมะนะอะอะ (منع) และนะเศาะเราะฮ์ (نصر) พยัญชนะตัวแรกตัวที่สองตัวที่สาม อ่านด้วยสะกดข้างบน คำว่า (أمرها) หมายถึงจ่ายมะฮัรให้แก่สตรี (Al- abbadi ,fairuz 1/318)

2.2 นิยามของมะฮัรในเชิงวิชาการ

สำหรับความหมายของมะฮัรเชิงวิชาการมัซฮับทั้งสี่ ได้นิยามความหมายของมะฮัรโดยใช้ ถ้อยคำที่แตกต่างกันแต่มีความหมายคล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

มัซฮับหะนะฟีได้นิยามว่า: ทรัพย์สินที่วาญิบ ชายต้องมอบตอนทำสัญญาสมรสหรือได้ทำ การตกลงก่อนที่จะทำสัญญาสมรส เป็นการแลกเปลี่ยนที่ชายได้สมรสกับนาง (kamal ibnu umar:3 /361)

มัซฮับมาลิกีย์ได้นิยามว่า: ทรัพย์สินที่ต้องมอบให้แก่ภรรยาเป็นการแลกเปลี่ยนที่ได้สมรส กับนาง (Al-dusuqi 1998:3 /293)

มัชฮับชาฟีอี๋ได้นิยามว่า: ทรัพย์สินที่วาญิบต้องจ่ายด้วยสาเหตุมาจากการสมรสหรือการร่วมประเวณี (Al-sharbini 1994:4 /366) และ (Al-nawawi 1996:18 /3)

มัชฮับหัมบะลียี่ได้นิยามว่า :ทรัพย์สินที่วาญิบต้องจ่ายเป็นการตอบแทน ด้วยสาเหตุมาจากการสมรส ถึงแม้ว่าทรัพย์สินนั้นได้กำหนดของสองฝ่ายที่ได้มีการยินยอมกัน (Al- babuti 1982:5 /128)

สรุปแล้วมะฮัรนั้นคือทรัพย์สินที่สามีจำเป็นต้องจ่ายให้แก่ภรรยาด้วยสาเหตุมาจากการสมรสเป็นการตอบแทนที่สามีได้สมรสกับภรรยา

2.3 เหตุผลในการบัญญัติมะฮัร

อัลลอฮ์ได้บัญญัติการสมรส ทั้งได้ทั้งระเบียบการเพื่อเป็นองค์ประกอบและได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อรองรับการสมรส นักกฎหมายอิสลามได้ให้การสมรสเริ่มต้นด้วยสำนวนเฉพาะแล้วตามด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆของการสมรสส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์เหล่านั้นคือมะฮัรเป็นกฎเกณฑ์ของสัญญาสมรส อัลลอฮ์ได้กำหนดให้มะฮัรเป็นหน้าที่ของสามีในการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ทั้งมีการบัญญัติให้ชายต้องจ่ายมะฮัรให้กับหญิงทั้งในอัลกุรอานและอัลหะดีษ และมีการห้ามผู้ปกครองบิดาของลูกมาเป็นกรรมสิทธิ์ตัวเอง เพราะบุตรสาวนั้นไม่ใช่สินค้ำที่จะมาซื้อขายและแลกเปลี่ยน แต่ทว่าเธอคือผู้มีเกียรติซึ่งเธอคืออามานะฮ์ที่สามีจะต้องปกป้องรักษา ดังนั้นเมื่อผู้ชายต้องการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และแสวงหาผลประโยชน์จากผู้หญิงในการใช้ชีวิตร่วมกัน อิสลามได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะกับชายโดยการให้ผู้ชายมอบมะฮัรให้กับหญิงที่ตนได้สมรสเพื่อเป็นการแสดงถึงความจริงใจในความต้องการของชายที่มีต่อหญิง ดังอัลลอฮ์ได้กำหนดมะฮัรกับท่านนบีอาดัมขณะที่ท่านต้องการเข้าใกล้นางหะวาอ์ โดยมาลาอิกะฮ์ได้กล่าวกับนบีอาดัมว่า "โอ้อาдамท่านจงออกห่างจากนางจนกว่าจะได้มอบมะฮัรให้แก่นาง" แบบอย่างดังกล่าวบ่งบอกว่า ภรรยาคือผู้เป็นเจ้าของมะฮัรอย่างสมศักดิ์ศรีและเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกันในทุกยุคทุกสมัย (อัลฮัรบีนี 1975 เล่ม 3 หน้า 366)

บทบัญญัติในอิสลามย่อมมีเหตุผลเสมอไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติในเรื่องใดก็ตาม อัจจุหัยลี 1989/ 253 มีใจความว่า“เหตุผลในการบัญญัติมะฮัรนั้นเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของฝ่ายชายในการสมรสและการใช้ชีวิตฉันท์สามีภรรยา เป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่หญิง เป็นจุดเริ่มต้นของรากฐาน แห่งการดำเนินชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ เพื่อให้ความตั้งใจในการดำเนินชีวิตคู่นั้นสมบูรณ์และเป็นการสมรสที่มั่นคง และเพื่อฝ่ายหญิงจะได้เตรียมตัวในสิ่งที่จำเป็นจากเครื่องแต่งการและค่าใช้จ่ายอื่นๆในการสมรส (อัจจุหัยลี1989/ 253)

อิสลามได้บัญญัติมะฮัร ไม่ใช่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างตัวผู้เป็นภรรยา กับสิ่งที่มีค่าของสามี แต่มะฮัรคือเกียรติแห่งความดีที่สูงส่งของหญิง ท่านบูรฮานุดดีนมีใจความว่า “อิสลามได้บัญญัติมะฮัรเพื่อให้เกิดความมีเกียรติแห่งการสมรส ไม่ใช่บัญญัติมะฮัรมาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเหมือนกับราคาสินค้าจากการซื้อขายหรือเป็นค่าจ้างจากการว่าจ้างเพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้วจำเป็นจะต้องระบุมะฮัรก่อนสัญญาสมรสแต่สัญญาสมรสนั้นต้องใช้ได้โดยไม่ต้องระบุมะฮัรในขณะที่ทำสัญญาสมรส

มะฮัรเป็นบทบัญญัติที่อิสลามกำหนดขึ้นเพื่อลบล้างระบบแห่งความมงายการกดขี่ข่มเหงต่อภรรยาของชนสมัยก่อนอิสลามที่เห็นสตรีไร้ค่าไม่มีความสำคัญและไม่มีสิทธิ์ครอบครองทรัพย์สินอะไรเลย เป็นการวางหลักประกันให้กับนางเพื่อไม่ให้ผู้ชายมักง่ายมองสตรีเป็นเป็นแค่ทางผ่านเพื่อสนองอารมณ์เพียงชั่วคราวด้วยการกำหนดมะฮัรทำให้ผู้ชายได้นึกถึงทรัพย์สินที่เขาได้สละไปมีความเสียดายต่อทรัพย์สินโดยไม่คิดเปลี่ยนคู่ครองด้วยเหตุผลเพียงเล็กน้อย (อัลศิลลัน 1416 หน้า 12-13) มีใจความว่า “กฎหมายอิสลามได้มีการบัญญัติให้สามีต้องจ่ายต้องจ่ายมะฮัรให้แก่ภรรยา เพื่อเป็นกานปลอบใจนาง ขอมรับศักดิ์ศรีของนาง และเป็นการลบล้างสภาพความมงายของชนสมัยก่อนที่เคยเอารัดเอาเปรียบนางเหยียดหยามนาง และเอาทรัพย์สินสมบัตินาง ซึ่งมันคือสิทธิ์ส่วนตัวของนาง และเป็นกรรมสิทธิ์ของนางโดยกำหนด ไม่มีญาติคนใดเป็นหุ้นส่วนในกรรมสิทธิ์นั้นเลย และไม่มีผู้ใดมาใช้อำนาจตัดสินใจในการใช้จ่ายต่างๆในหนทางศาสนาอนุมัติ ดังนั้นนางมีสิทธิ์ที่จะให้มะฮัรซึ่งเป็นสิทธิ์ของนางกับใครหรือให้ใครยึดมะฮัรของนาง หรือเอามะฮัรไปบริจาคทานและการใช้จ่ายอื่นๆที่อิสลามอนุญาต”

ดังนั้นมะฮัรเป็นบันไดขั้นแรกของการสมรสที่บ่งบอกถึงความเสถียรของผู้ที่เป็นสามีที่ต้องมอบให้ภรรยา เพื่อแสดงถึงความรักและความจริงใจที่เขาพร้อมที่จะให้กับนาง เพื่อเป็นหลักประกันให้กับตัวนางทั้งได้รับรู้ถึงความจริงใจอย่างแท้จริงในการที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันตลอดไป และมะฮัรถูกกำหนดเป็นหน้าที่ของผู้ชายโดยไม่ใช้หน้าที่ของผู้หญิงเพราะผู้ชายคือผู้นำครอบครัวและด้วยรูปลักษณ์และพลังกำลังตามโครงสร้างของอัลลอฮ์ให้กับชายเหนือกว่าหญิง เป็นผู้สืบตระกูลและผู้รับผิดชอบค่าเลี้ยงดูคือสามี (อรรถฟิอิลัม 8 หน้า 253) ได้กล่าวว่าการบัญญัติมะฮัรเพื่อให้เกิดความรักความห่วงใยระหว่างสามีภรรยา และมะฮัรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับฝ่ายชาย เพราะผู้ชายนั้นแข็งแรงและความพยายามมากกว่าผู้หญิงและผู้ชายเป็นนำครอบครัวและวงศ์ตระกูล

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกที่อัลลอฮ์ผู้ทรงสร้างมาล้วนแต่มีความสำคัญและค่าในตัวมันเอง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีความแข็งแรงหรือมีความอ่อนโยนผู้ชายและผู้หญิงก็เช่นเดียวกันทั้งสองมีความสำคัญและมีค่าที่แตกต่างกัน ถ้ามองถึงสภาพทั่วไปแล้วผู้ชายน่าจะใช้กำลังและแข็งแรงที่มีอยู่ บังคับและขู่ขู่เพื่อให้ได้ผู้หญิงมาครอบครอง แต่ด้วยความอ่อนโยนความมีค่าในตัวผู้หญิง จึงทำให้ผู้ชายต้องจ่ายอมที่ที่จะต้องสรรหาและสละในสิ่งที่มีค่าเพื่อแลกกับตัวนาง สิ่งนั้นคือมะฮัรที่อิสลามได้กำหนดให้กับชายต้องมอบให้กับหญิงที่เขาสมรส อิสลามได้กำหนดมะฮัรตามสภาพที่เป็นจริงและถูกต้อง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมนุษย์ทั้งโลกเป็นการเป็นความและรักษาปกป้องสิทธิซึ่งกันและกัน

2.4 บทบัญญัติของมะฮัร

มะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบฝ่ายชายต้องจ่ายให้ฝ่ายหญิง เป็นมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน (อัลนาวาวี 1996 เล่ม 18 หน้า 4) มีมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม มะฮัรเป็นสิ่งที่อิสลามกำหนดให้สามีต้องจ่ายแก่ภรรยาในการสมรส แต่การระบุมะฮัรในขณะที่ทำสมรสนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็น (อัลอรรถิมิ เล่ม 1397 หน้า 135)

อิบนุกะมะฮฺ มีใจความว่า “อิสลามได้กำหนดมะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบในทุกครั้งที่การทำสัญญาสมรสโดยสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยา แต่ทว่าการระบุมะฮฺรในขณะที่ทำสัญญาสมรสนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขในการที่จะทำให้สัญญาสมรสนั้นถูกต้องใช้ได้” ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرُضُوهُنَّ فَرِيضَةً ﴾

(البقرة: 236)

ความว่า “ไม่มีบาปใดๆแก่พวกเจ้า ถ้าหากพวกเจ้าหย่าภรรยา โดยที่พวกเจ้ายังมิได้สัมผัสพวกนางหรือได้กำหนดมะฮฺรใดๆแก่พวกนาง”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮฺที่ 236)

อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้ถือว่าเป็นการบาปจากการหย่าในการสมรสที่ไม่ได้ระบุมะฮฺร การหย่าผู้หญิงจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ในกรณีที่สัญญา มีความถูกต้องสมบูรณ์เท่านั้น ดังนั้นการสมรสโดยไม่ระบุมะฮฺรถือว่าใช้ได้แต่ตามที่กล่าวมาแล้วว่า มะฮฺรเป็นสิ่งที่วาญิบที่สามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยาอันเป็นผลของสัญญาสมรสหากไม่ได้ระบุมะฮฺรในสัญญาสมรสก็เป็นหน้าที่ของสามีที่ต้องจ่ายมะฮฺรมิฉิล เพราะการสมรสจะไม่มีมะฮฺรไม่ได้

ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿ وَأَحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً ﴾

(النساء: 24)

ความว่า “และได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าที่นอกเหนือจากนั้น ในการที่พวกเจ้าจะแสวงหามาด้วยทรัพย์ของพวกเจ้าในฐานะเป็นผู้สมรส มิใช่ในฐานะผู้ล่วงประเวณี ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนาง

(อันนิซาอฺ อายะฮฺที่ 24)

2.5 ผู้มีสิทธิในค่ามะฮัร

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับค่ามะฮัร มะฮัรเป็นสิทธิของสตรีฉะนั้นค่ามะฮัรจึงเป็นสิทธิของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วกับนาง นางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียว (อัลฮัรบีนี แหล่งเดิม หน้า 226)

มะฮัรเป็นสิทธิของภรรยาคนเดียวโดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางเอาไปใช้ในสิ่งที่เป็นการต้องการของนาง (อับดุลการิมชัยดาน 1993:7/52)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอาน ว่า

﴿وَأَتُواالنِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾

(النساء:4)

ความว่า “ และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ ”

อิบนุอับบาส ได้กล่าวว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้เจาะจงคำตรัส(โองการนี้)ต่อบรรดาสามีทั้งหลาย เพื่อให้บรรดาสามีจ่ายมะฮัรให้แก่บรรดาภรรยาของพวกเขาเพื่อเป็นการปลอบใจนาง ทักษะนี้เป็นทักษะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลามและเป็นทักษะที่ถูกต้องที่สุด

อะบูฮุสลิษ ได้กล่าวว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้เจาะจงคำตรัสต่อบรรดาระลีย์(ผู้ปกครองฝ่ายหญิง) เพราะในสมัยยาสีละฮะฮ์เมื่อบรรดาระลีย์ได้ทำการสมรสบรรดาสตรีที่อยู่ในการปกครองของพวกเขา บรรดาระลีย์จะครอบ ครองมะฮัรของสตรีและไม่แบ่งมะฮัรให้กับนางเลยอัลลอฮ์ ﷻ ได้ห้ามการกระทำดังกล่าวและใช้ให้บรรดาระลีย์มอบมะฮัรของนางให้กับนาง

ซึ่งทั้งสองทักษะเป็นการบ่งบอกว่า มะฮัรเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยาแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่มีใครเข้ามามีส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นพ่อแม่ของนางก็ตามและนางมีสิทธิ์ที่จะนำมะฮัรไปให้ใครหรือทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลามและหากนางจะมอบมะฮัรให้กับผู้ที่เป็นสามีของนางเองด้วยความเต็มใจก็เป็นสิ่งที่ศาสนานูมัตัดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿وَأَتُواالنِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾

(النساء:4)

ความว่า “และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ แต่ถ้านางเห็นชอบที่จะให้สิ่งหนึ่งแก่พวกเจ้าจากมะฮัรนั้นแล้ว ก็จงบริโภคสิ่งนั้นด้วยความเอร็ดอร่อยและโอชา”

ดังนั้นจากอายะฮ์ดังกล่าว พอที่จะสรุปได้ว่าอัลลอฮ์ﷻ กล่าวอีกว่า อิสลามอนุญาตให้ภรรยามอบค่ามะฮัรให้แก่สามีตนเองได้ซึ่งพอสรุปได้ว่าในการที่จะมอบให้กับสามีนั้นก็ เป็นสิทธิของภรรยาแต่เพียงผู้เดียว

2.6 ใครคือผู้กำหนดมะฮัร

เมื่อมะฮัรเป็นสิ่งที่กฎหมายอิสลามกำหนดในการสมรส ดังนั้นใครคือผู้ที่มีสิทธิในการกำหนดมะฮัร ในเรื่องนี้พอที่จะสรุปได้ 2 ประการดังนี้

2.6.1 ช่วงเวลาทำสัญญาสมรส

มะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ﷻ ที่คาดพิงไปถึงหญิงและผู้ปกครอง สำหรับการกำหนดมะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ﷻ นั้นมีความชัดเจนบางครั้งกำหนดโดยการระบุมะฮัรในการทำสัญญาสมรส บางครั้งโดยการกำหนดจำนวนมะฮัรมิยิลหากไม่ได้ระบุมะฮัรในสัญญาสมรส ดังนั้นคู่สามีภรรยาจะตกลงกันปฏิเสธมะฮัรถือว่าใช้ได้จึงเป็นสิ่งชี้ชัดว่ามะฮัรเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ﷻ และอีกอย่างคือบรรดานักกฎหมายอิสลามได้มีข้อกำหนดจำนวนน้อยสุดของมะฮัรการกำหนดจำนวนมะฮัรเป็นข้อกำหนดของกฎหมายอิสลาม และกฎหมายอิสลามก็ไม่ยินยอมให้ระบุจำนวนมะฮัรน้อยกว่าจำนวนน้อยสุดที่กฎหมายอิสลามกำหนดไว้ จำเป็นจะต้องเพิ่มให้ได้ตามจำนวนน้อยสุดที่กฎหมายอิสลามระบุไว้ ตามทัศนะมัซฮับอิหม่ามอาบูฮานีฟะฮ์ได้กำหนดจำนวนน้อยสุดของมะฮัรไว้ 10 ดิรฮัม เมื่อมีการตกลงสมรสในมะฮัรที่น้อยกว่า 10 ดิรฮัม จะต้องเพิ่มให้ครบ 10 ดิรฮัม ด้วยเหตุผลที่ว่านั่นคือจำนวนที่กฎหมายอิสลามได้กำหนดไว้(บุรฮานุดดีน 434-435)

2.6.2 เมื่อสิ้นสุดสัญญาสมรส

เมื่อสัญญาการสมรสเสร็จสิ้นสมบูรณ์ มะฮัรที่ได้ระบุก็เป็นสิทธิของภริยาคนเดียว โดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางสามารถเอาไปใช้ในสิ่งที่นางมีความต้องการ(อับดุลกรีมชัชดาน 1993:7/52)

2.7 การกำหนดอัตรามะฮัร

นิติศาสตร์อิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจนและแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและความคับแคบของแต่ละชนบทรธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติดังนั้นนิติศาสตร์อิสลามจึงปล่อยเอาไว้อย่างกว้างๆ เพื่อปล่อยโอกาสให้แต่ละคนไปตามความสามารถของพวกเขาและตามสภาพของพวกเขาและประเพณีปฏิบัติของพวกเขาด้วยทุกตัวบทที่ได้มีมาในเรื่องนี้ระบุว่าไม่มีการวางเงื่อนไขในเรื่องสินสอดนอกเสียจาก

ว่ามันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความมากหรือน้อย ดังนั้นจึงอนุญาตให้แม้จะเป็นแหวนที่ทำด้วยเหล็กสักวงหนึ่งหรือผลอินทผลัมเม็ดเดียว หรือด้วยการสอนคัมภีร์ของอัลลอฮ์ให้ หรือสิ่งที่คล้ายๆกันนั้น ทั้งนี้เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมหรือพอใจ (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ 2525/3:214)

การกำหนดอัตรามะฮัรในสัญญาสมรสไม่มีตัวบทจากอัลกุรอานและไม่มีตัวบทจากหะดีษที่ได้กำหนดอัตราความสูงสุดและอัตราความน้อยสุดของมะฮัร แต่บรรดานักกฎหมายอิสลามมีทัศนะแตกต่างกัน

ในการกำหนดอัตรามะฮัร พอที่จะสรุปได้ดังนี้

2.7.1 อัตราต่ำสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดของมะฮัร 5 ทัศนะดังนี้

1. ทัศนะมัชฮับชะนะฟียกกล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ 10 ดิรฮัม (เชากานีเล่ม 6 หน้า 167)

2. ทัศนะมัชฮับมาลิกีย์ กล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ 3 ดิรฮัม หรือ ¼ ดินาร์หรือสิ่งเหมือนกับทั้งสอง จากสิ่งที่สามารถตีราคาได้จากสิ่งของต่างๆหรือทุกสิ่งทีสะอาดไม่เป็นสิ่งสกปรกในด้านกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งมีค่าจากสิ่งของต่างๆหรืออสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายถือว่าใช้เป็นประโยชน์ได้ ไม่ใช่เครื่องดนตรี หรือเป็นสิ่งที่สามารถที่จะรับมอบให้กับภริยาได้ มีลักษณะ ชนิด และจำนวนที่ชัดเจน(อาบู อัลบะรอกะฮ์ 1392 เล่ม 2 หน้า 28)

3. ทัศนะมัชฮับฮาฟีอีย์และหัมบะลีฮ์ มีใจความว่า ทุกสิ่งที่ถูกเรียกว่าทรัพย์สินหรือ

ทุกสิ่งที่สามารถตราค่าด้วยทรัพย์สินได้ถือว่าเป็นมะฮัรได้เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ (อัลนาวาวิ๊ย์ แห่งเล่มหน้า 482)

4. ท่านอิบนุอิซฮาม กล่าวว่า ทุกอย่างที่เป็นของใช้เป็นมะฮัรได้ถึงแม้จะเป็นเมล็ดงาก็ตาม (อิบนุอิซฮาม 1687/ 15)

5. ทุกๆ สิ่งที่มีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งที่มีราคาที่มีลักษณะเดียวกัน (อิบนุกัษิม 1950/178)

2.7.2 ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการกำหนดอัตราค่าสูงสุดของมะฮัรแต่พวกเขาไม่มีความขัดแย้งกันในการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร ดังนั้นอัตรามะฮัรจำนวนเท่าไรก็ได้ที่คู่สามีภริยาที่มีความพึงพอใจ อิบนุกุคมาฮ์กล่าวว่า สำหรับอัตราสูงสุดของมะฮัรนั้น ไม่มีการกำหนดโดยมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม (อิบนุกุคมาฮ์ 681)

อันนะวาวิ๊ย์กล่าวว่า นักกฎหมายอิสลามมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า แท้จริงมะฮัร ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคอบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้

ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ

﴿وإن أردتم استبدال زوج مكان زوج وآتيتم إحداهن قنطارا فلا تأخذوا منه شيئا أتأخذونه بهتانا وإثمًا

﴿مبينًا﴾

ความว่า “และหากพวกเจ้าต้องการเปลี่ยนคู่ครองคนหนึ่งแทนที่คู่ครองอีกคนหนึ่ง โดยพวกเจ้าได้ให้แก่นางหนึ่งในหมู่ นางเหล่านั้น ซึ่งทรัพย์สินอันมากมายก็ตาม ก็จงอย่าได้เอาสิ่งใดจากทรัพย์สินนั้นคืน พวกเจ้าจะเอามันคืนด้วยการอุปโลกความเท็จและการกระทำบาปอย่างชัดเจนกระนั้นหรือ”

(ซูเราะฮ์ อันนิสาฮ์ 4:20)

ดังนั้นการให้จำนวนมากในอายะฮ์ดังกล่าว ไม่ใช่เป้าหมายในการกำหนดจำนวนของมะฮัร แต่เป็นการเปรียบเทียบถึงความมากซึ่งถ้าหากว่าสิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นการอธิบายถึงความ

จำกัดของความมากในเรื่องมะฮัรแน่นอนอัลลอฮ์ ﷻ ก็จะห้ามประชาชาติทั้งหลายไม่ให้เพิ่มมากกว่าจำนวนนั้น (อันนะวาบี 482)

2.7.3 อัตราขั้นสูงสุดของมะฮัร

เมื่อพิจารณาบรรดาหะดีษเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรภรรยาของท่านนบี ﷺ และจากมะฮัรของบรรดาซอฮาบะฮ์ในสมัยท่านรอซูล ﷺ นักกฎหมายอิสลามกล่าวว่าไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่าอัตราที่ได้ระบุจากสายรายงานต่าง ๆ คือ 500 ดิรฮัม และเป็นการกำหนดต่อผู้ที่เรียกมะฮัรเกิน 500 ดิรฮัม (อับดุลการิมชัยดาน หน้า 483)

ทัศนะมัซฮับหัมบะลีกล่าวว่า ไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่า 500 ดิรฮัม ซึ่งเป็นอัตราที่กำหนดจากมะฮัรของบรรดาภรรยาของท่านเราะซูล ﷺ โดยเหตุผลที่ว่าเมื่อมีการเรียกมะฮัรสูงเพราะความจำเป็นบางครั้งก่อให้เกิดโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (อับนุกุดามะฮ์ หน้า 681)

ทัศนะมัซฮับชาฟีอีกล่าวว่า ไม่ควรเรียกมะฮัรมากกว่า 500 ดิรฮัม ซึ่งเป็นอัตรามะฮัรของภรรยาท่านเราะซูล ﷺ และลูกสาวของท่าน (อันนะวาบี 482)

ทัศนะมัซฮับมาลิกีกล่าวว่า การเรียกมะฮัรสูงเป็นการน่าเกลียด เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความแตกต่างกัน บางคนเป็นผู้ที่มีฐานะร่ำรวยและบางคนเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน จึงไม่กำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัรเพื่อเปิดโอกาสให้เป็นไปได้ตามความสามารถและฐานะของพวกเขา (อัลดัครีร์ หน้า 309)

2.7.4 สาเหตุที่ทำให้เรียกค่ามะฮัรสูง

มนุษย์มีการดำรงชีวิตที่ไม่เหมือนกันและมีความต้องการที่แตกต่างกัน ความต้องการมะฮัรของบางสังคมในปัจจุบันเกินความสมดุลระหว่างฐานะของสามีและภรรยาจึงก่อให้เกิดปัญหา

มากมายในสังคม และส่วนหนึ่งจากสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเรียกมะฮัรสูง ดังนี้

1. การมีทรัพย์สินมาก จะไม่ปรากฏการเรียกมะฮัรสูงเว้นแต่ในขณะที่มีมนุษย์มีเงินทองมั่งคั่ง และในเมืองที่มีความเจริญแบบสมัยใหม่ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนหน้านี้

2. สามีมีความต้องการแสดงความร่ำรวยที่มีอยู่ และต้องการให้ภรรยาและญาติพี่น้องที่มีความพึงพอใจในจำนวนเงินที่นำเสนอ

3. ผู้ปกครองมีความละโมภ โดยที่เขาไม่มีความสามารถพอในเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสมรส ในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของกิจการโดยที่เขาต้องรับภาระค่าใช้จ่ายมากมาย ซึ่งเขาจำเป็นต้องเรียกค่ามะฮัรสูงเพื่อไม่ให้เกิดข้อบกพร่องในการจัดงาน

4. การเลียนแบบผู้อื่นอย่างไรเหตุผล และในสิ่งที่ผู้หนึ่งได้ปฏิบัตินั้นก็จำเป็นต่ออีกผู้หนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วถือว่าเป็นการบกพร่อง และจะถูกวิจารณ์จากคนรอบข้าง

5. ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดมะฮัร ความคิดเห็นของนางและความต้องการของนางถูกนำมาพิจารณาโดยไม่ได้แยกแยะว่าการกำหนดมะฮัรนั้นเป็นหน้าที่ของใคร

6. การโอ้อวดในเรื่องการจัดการสมรสซึ่งนำไปให้ค่ามะฮัรสูงและมีชาตินิยมในการโอ้อวด(อัล ยาซีน 1408/ 70:72)

ดังนั้นในสังคมมุสลิมควรมีค่านิยมแบบอิสลาม ไม่ควรตามกระแสนิยมของต่างศาสนิก ควรจัดระเบียบสังคมเกี่ยวกับการเรียกมะฮัรให้อยู่ในระดับที่มีความสมดุลทั้งสองฝ่าย โดยการเรียกมะฮัรไม่น้อยและไม่มากเกินไป เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม

2.7.5 ผลที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรสูง

เมื่อสังคมหนึ่งสังคมใดมีการเรียกมะฮัรสูงจนกระทั่งไม่มีความสมดุลระหว่างฐานะของคู่สามีภรรยา สิ่งที่จะตามมาหลังจากการกำหนดมะฮัรดังกล่าวคือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายภรรยา และปัญหาต่าง ๆ ในสังคมนั้นพอสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ชายหนุ่มมากมายเป็นโสดและทำให้สตรีมากมายเป็นโสดที่สูงอายุ สำหรับชายหนุ่มที่ไม่มีทรัพย์สินหรือมีทรัพย์สินน้อยและเขาต้องการที่จะระงับตัวเขาจากการถูกนำไปสู่ความวิตกกังวลและความโศกเศร้า ดังนั้นการเป็นโสดของเขาทำให้หลายๆครั้งที่เขาถูกชักนำไปสู่สิ่งที่จะต้องห้ามและเขาได้ใช้ชีวิตโดยไม่ได้สมรส และบางครั้งเขาต้องแบกรับภาระหนี้สินที่เขาไม่มีความสามารถที่จะชดใช้ และจาก

การเรียกมะฮัรสูงทำให้เขาและภรรยาของเขาใช้ชีวิตด้วยความยากจนลำบาก หลังจากสมรสและจะนำไปสู่ความล้มเหลวและเกิดข้อบกพร่องในการสมรสซึ่งเป็นการลงโทษจากอัลลอฮ์ด้วยสาเหตุเรียกค่ามะฮัรสูง ความสุรุษสุร้ายและความยโส

2. เกิดความเลื่อมเสียในวงศ์ตระกูลในการไม่ตกลงในการสมรสจึงทำให้ต้องสรรหาผู้อื่นมาแทนที่
3. ชายหนุ่มเกิดความกลางแกลงใจตัวเองต่อวงศ์ตระกูลด้วยสาเหตุการไม่ตกลงและความยุ่งเหยิงในการทะเลาะทงานจากการที่ล้มเหลวในความหวัง
4. ทำให้เยาวชนส่วนมากไม่อยู่ในความเคารพบิดามารดาและพวกเขาฝ่าฝืนประเพณีที่ดี และฝ่าฝืนจากการปฏิบัติสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดที่มีค่า
5. ผู้ปกครองได้หลอกลวงผู้อยู่ในโอวาทโดยการยับยั้งการสมรสที่มีความเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งเขาเข้าใจว่าผู้ที่มีความเหมาะสมนั้นไม่มีความสามารถที่จะจ่ายค่ามะฮัรที่มากได้ โดยหวังว่าจะมีผู้ที่ให้มะฮัรที่มากกว่าถึงแม้ว่าเขาผู้นั้นเป็นคนที่ศาสนาไม่ยินยอมและเป็นผู้ที่มีมารยาทที่ขัดต่อหลักศาสนา และไม่ได้หวังว่าผู้หญิงจะมีความสุขหรือไม่เมื่อไปอยู่กับเขา
6. เป็นการบังคับเหนือความสามารถของชายซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นศัตรูที่จะเกิดขึ้น ระหว่างเขาและภริยา เมื่อเกิดความยากลำบากแก่เขาในการแสวงหาทรัพย์สินเพื่อการสมรสกับนาง เพราะเป้าหมายของการสมรสคือความสุข ไม่ใช่ความทุกข์ (อัลมุสนันท์ ม.ป.พ หน้า 57-58)

2.7.6 วิธีการให้มีความสมดุลในการเรียกมะฮัร

เมื่อการกำหนดอัตรามะฮัรจากผู้นำไม่เป็นการเห็นชอบจากบทบัญญัติอิสลามซึ่งความสมดุลนั้นจะต้องเป็นที่เห็นชอบจากบทบัญญัติอิสลาม แต่ว่าแน่นอนการกำหนดอัตรามะฮัรนั้นจะต้องมีความพึงพอใจทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงพร้อมทั้งผู้ปกครองฝ่ายหญิงจะอย่างไรให้ความถูกต้องนี้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นจำเป็นสำหรับผู้นำ และนักวิชาการ ต้องเผยแพร่หลักการอิสลามและเป้าหมายของการสมรสที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอิสลามดังนั้นจึงจำเป็นต้องกระจายความเข้าใจเกี่ยวกับความสมดุลในการเรียกมะฮัรดังต่อไปนี้

1. การชี้แจงให้รู้ถึงเป้าหมายของการสมรส

เป้าหมายของการสมรสตามทัศนะของอิสลามคือการหยุดความต้องการของผู้ชายและผู้หญิงที่บริสุทธิ์ด้วยวิธีการยินยอม (ฮาลาล) คือการสมรส และเป็นการปกป้องผู้ชายและผู้หญิงไม่ให้กระทำผิดชินา (ร่วมประเวณีโดยไม่ได้สมรส) และเป็นการสร้างครอบครัวมุสลิมที่มีความรักความห่วงใยซึ่งกันและกันและเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูลเกิดลูกหลานเป็นผู้ที่ภักดีต่อพระเจ้าและสละ

ในหนทางของพระเจ้า ดังนั้นการสมรสเป็นแนวทางที่นำไปสู่เป้าหมายของบัพญญิติอิสลาม ดังกล่าวจะนั้น เมื่อรับทำการสมรสที่ย่อมเกิดเป้าหมายบัพญญิติดังกล่าวเร็วขึ้น จึงไม่ควรเรียก มะฮัรสูง ๆ จะเป็นอุปสรรคในการสมรส ดังนั้นเป้าหมายของการสมรสคือ การเรียกมะฮัรที่มีความ สมดุลกันระหว่างชายและหญิง

2. การเรียกมะฮัรน้อยและให้รับสมรส

แท้จริงการที่อิสลามสนับสนุนให้รับสมรสก็เพื่อหวังที่จะปกป้องไม่ให้ตกไปอยู่ในภาวะ ล้อแหลมต่อความชั่วร้ายและ ไม่เป็นที่สงสัยว่าการเรียกมะฮัรน้อยนั้นเป็นความกล้าที่จะก้าว ไปสู่ การสมรสซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์กับหญิงและผู้ปกครองหญิง

3. ผู้ปกครองขัดขวางการสมรสเพื่อเรียกค่ามะฮัรสูง

ชี้แจงผู้ปกครองฝ่ายหญิงว่าศาสนาห้ามไม่ให้พวกเขาขัดขวางการสมรสเมื่อชายและหญิงมี ความเหมาะสมกัน หรือผู้หญิงต้องการและยอมรับในความเหมาะสมนั้น

4. การสมรสไม่ใช่การซื้อขาย

การสมรสไม่ใช่การซื้อขาย แต่เป็นการดำรงไว้ซึ่งแบบฉบับของอิสลามและเป็นส่วน หนึ่งที่ทำให้ชายและหญิงสร้างสังคมครอบครัวมุสลิมและหญิงมีความพึงพอใจที่ถูกกำหนดให้เป็น ภริยาและแม่ และชายมีความพึงพอใจในการถูกกำหนดให้เป็นสามีและพ่อ ดังนั้นจำเป็นส่งเสริม เหนือชายที่มีความเหมาะสม ไม่ใช่กำหนดมะฮัรสูง

5. การปฏิบัติตามผู้รู้จากบรรพบุรุษ

ผู้รู้จากบรรพบุรุษได้เป็นตัวอย่างให้กับมวลมนุษย์ในการเรียกมะฮัรน้อยและพวกเขาได้ ส่งเสริมให้สมรสกับชายที่มีความเหมาะสมที่พึงพอใจในศาสนาและกริยามารยาท ไม่ใช่กับผู้ที่เรียก มะฮัรสูงดังนั้นมนุษย์จะต้องปฏิบัติอย่างสมดุลในเรื่องมะฮัรของหญิง ไม่ใช่การบังคับและการ กำหนดจากผู้เฒ่า (อับดุลการิมชัยดาน หน้า 77-78)

2.7.8 สิ่งที่น่ามาระบุเป็นมะฮัร

2.2.9 สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับชาฟีอี

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับชาฟีอีคือทุก ๆ สิ่ง ที่สามารถนำมาซื้อขายได้ หรือทุก ๆ สิ่งที่มีค่าหรือเป็นค่าจ้าง ถึงแม้ว่าค่าของสิ่งนั้นจะมากหรือน้อยก็

ตาม หรือเป็นหนี้สินที่ต้องชำระเลยหรือหนี้สินที่ค้างชำระ หรือสิทธิที่เป็นประโยชน์ที่ได้ กำหนดเวลาที่แน่นอน หรือเย็บผ้าให้แก่นาง หรือนำทาสที่หนีกลับมาให้กับนางจากสถานที่ที่มีความชัดเจน หรือทำงานให้กับนางในระยะเวลาที่แน่นอน หรือสอนอัลกุรอาน บทโคลงกลอนหรือวรรณคดีที่อนุมัติ หรือสอนการเขียนหรือการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถกำหนดกำหนดเป็นมะฮัรได้ (อัชชาฟีอี 1973/220)

สำหรับสิ่งที่หะรอมไม่สามารถใช้เป็นมะฮัรได้ เช่น สุรา สุกร หรือสิ่งที่ได้ขโมยมา หรือการสอนคัมภีร์เตาระฮู¹ และอินญีลหรือการสอนบางส่วนของหนังสือทั้งสองถ้าหากชายผู้เป็นสามีได้สมรสกับสตรีผู้เป็นภริยา โดยชายผู้เป็นสามีได้นำสิ่งที่หะรอมมาเป็นมะฮัร การสมรสนั้นใช้ได้ แต่ว่าญิบแก่ชายผู้เป็นสามีต้องจ่ายมะฮัรมิฮิลให้แก่ภริยาแทน เพราะสามีนำสิ่งที่ใช้ไม่ได้มาเป็นมะฮัร สำหรับสุรา สุกร ศาสนาอิสลามถือว่าเป็นที่ไม่มีค่าและไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินสำหรับสิ่งที่ได้ขโมยมาเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในครอบครองของสามี และสำหรับคัมภีร์เตาระฮู และอินญีลนั้นถูกยกเลิกและถูกเปลี่ยนสำนวน จึงเป็นสิ่งหะรอม เสมือนกับการนำของหะรอมมาเป็นมะฮัร และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรจากสิ่งที่ไม่มีค่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัร ได้จากสิ่งที่มีการครอบครองที่ไม่สมบูรณ์ เช่น สิ่งที่ได้ซื้อไว้แล้วแต่ยังไม่ได้รับ และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้จากสิ่งที่ไม่สามารถนำมามอบให้กับภริยาได้ เช่น ทาสที่หนีออกจากบ้าน หรืออูฐที่ได้สูญหายหรือนกที่บินบนท้องฟ้า เพราะมะฮัรคือสิ่งตอบแทนในสัญญาสมรส เสมือนการตอบแทนในการซื้อขายและการตอบแทนของการเช่า ซึ่งไม่สามารถกระทำได้จากสิ่งที่ได้กล่าวมา หากคู่สามีภริยาได้สมรสกันด้วยมะฮัรที่ได้กล่าวข้างต้นการสมรสนั้นถือว่าใช้ได้ไม่เป็นโมฆะ เพราะว่าการสมรสที่มีได้กำหนดมะฮัรมาตั้งแต่ต้น เป็นการสมรสถูกต้องตามหลักอิสลาม ดังนั้นการสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรที่ใช้ไม่ได้ก็เป็นการสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลามเช่นเดียวกัน แต่ว่าการสมรสสองกรณีดังกล่าววาญิบแก่ชายต้องจ่ายมะฮัรมิฮิลให้แก่ภริยาเพราะว่าสตรีไม่ยินยอมให้สมรสโดยไม่มีการตอบแทนโดยที่สามีไม่ได้ส่งมอบสิ่งตอบแทนให้แก่นาง เปรียบเสมือนผู้ชายได้ขายสิ่งของอย่างหนึ่งแก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อได้จ่ายสิ่งที่หะรอมให้แก่ผู้ชายวาญิบแก่ผู้ซื้อต้องชดใช้สิ่งอื่นให้แก่ผู้ชาย และไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้จากสิ่งที่ไม่ทราบคุณลักษณะอย่างไร หรือนำสัตว์มาเป็นมะฮัร โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นสัตว์ชนิดไหน มีลักษณะ

¹ เตาระฮู คือคัมภีร์ทรงประทานลงแก่นบีมุซา อินญีล คือคัมภีร์ที่ทรงประทานลงแก่นบีอิซาด้วยภาษาคริสต (ยูนานีเยฮู)

อย่างไร หรือได้ระบุหรือกำหนดสิ่งที่ไม่ทราบ ว่าสิ่งของอะไร เช่น ได้กำหนดว่าสิ่งของเครื่องใช้ใน บ้านเป็นมะฮัร โดยไม่ได้ระบุว่า เป็นเครื่องใช้อะไร หรือได้กำหนดผลไม้เป็นมะฮัรทั้งที่ผลไม้นั้นยังไม่ออกผล ถือว่ามะฮัรดังกล่าวใช้ไม่ได้ หรือได้กำหนดสิ่งของที่ไม่มีประโยชน์เป็นมะฮัร เช่น แมลง หรือได้กำหนดสิ่งที่ไม่สามารถนำมาส่งมอบให้ภริยาได้ เช่น นกที่บินในท้องฟ้าหรือปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ หรือได้กำหนดเปลือกหรือเมล็ดผลไม้เป็นมะฮัร สิ่งดังกล่าวมาไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ (อัลฮัรบีนี้ หน้า 376)

2.7.9 สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับหะนะฟี คือ ทุก ๆ สิ่งที่มีค่ามีความชัดเจนแน่นอนและสามารถรับมอบได้ เช่น ทองและเงิน จะเป็นทองแท่งหรือทองรูปพรรณ จะเป็นเงินเหรียญหรือเงินธนบัตร และสิ่งนำมาเป็นมะฮัรได้จะเป็นเงินสดหรือหนี้สินเป็นสิ่งที่สามารถนำมาชั่งตวงได้ เป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งที่สามารถนำมาทำการค้าขายได้ เช่น เสื้อผ้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรได้

สำหรับผลประโยชน์ที่ได้รับจากขายหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากสิ่งของที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินได้ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่ารถยนต์ สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรได้สำหรับสิ่งที่ไม่มียก ไม่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ เช่น มุสลิมคนหนึ่งได้สมรสกับมุสลิมะฮฺ โดยได้นำซากสัตว์ที่ตายโดยไม่ได้เชือด เลือด สุรา หรือสุกรมาเป็นมะฮัร สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นมะฮัรไม่ได้ เพราะ สิ่งดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นสิ่งมีค่าตามทัศนะอิสลาม และนำมาเป็นมะฮัรไม่ได้จากการที่ผู้ชายคนหนึ่งได้สมรสกับหญิง โดยการที่ชายคนนั้นเอาการหย่าร้างกับภริยาคนแรกมาเป็นค่ามะฮัร หรือเอาการสละสิทธิคือศันนั้นถือว่าไม่ใช่ทรัพย์สิน (อัลกาซานี 1327/2:253)

2.7.10 สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์

สำหรับสิ่งที่สามารถนำมาเป็นมะฮัรได้ตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ คือทุก ๆ สิ่งที่ศาสนาถือว่าเป็นสิ่งมีค่า จากสิ่งของ สัตว์ อสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งสะอาดไม่เป็นนะญิส เพราะสิ่งที่สกปรกอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียก และสิ่งนำมาเป็นมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ เพราะสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ตามหลักกฎหมายอิสลาม เช่น เครื่องดนตรี กฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียก และ

สิ่งที่นำมาเป็นมะฮัรต้องเป็นสิ่งทีภริยาสามารถรับมอบได้ และมะฮัรต้องเป็นสิ่งที่จะต้องรู้ถึงชนิด จำนวนและประเภท

อิสลาแ อาลี ได้สรุปจากความหมายของมะฮัรตามหลักกฎหมายอิสลามมาตรา 129 ว่า สิ่งที่จะนำมาเป็นมะฮัรได้นั้นมีดังนี้

1. ทรัพย์สินทั้งหลายเช่น บ้านเรือน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เครื่องประดับ ฯลฯ
2. สิทธิและผลประโยชน์จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่ในบ้าน สิทธิการเพาะปลูกใน ดิน หรือประโยชน์จากอย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถตีราคาได้ (อิสมาแ อาลี หน้า 54)

2.7.11 ประเภทของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามได้แบ่งมะฮัรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มะฮัรมุสัมมา และมะฮัรมิยิล

2.7.11.1 ประเภทที่หนึ่งมะฮัรมุสัมมา

มะฮัรมุสัมมาหมายถึงทรัพย์สินที่ถูกระบุในสัญญาสมรสหรือภายหลังจากการ สัญญาสมรสโดยการยินยอมด้วยข้อตกลงที่ชัดเจนในสัญญาสมรสหรือสามีกำหนดให้มะฮัรกับ ภริยาหลังจากสัญญาสมรสโดยการยินยอมหรือโดยการกำหนดของผู้พิพากษา (อัซซุฮดี หน้า 265)

ดริร์ ได้ให้ความหมายมะฮัรมุสัมมาว่า ทรัพย์สินที่ถูกระบุในสัญญาสมรส หรือ ภายหลังจากการสมรสด้วยความยินยอม โดยมีความเห็นตกลงชัดเจนในสัญญาสมรส หรือกำหนด ให้แก่ภริยาภายหลังจากการสมรสด้วยความยินยอม หรือกำหนดโดยผู้พิพากษา ดังอัลลอฮ์ ผู้ดริร์ไว้ อย่างครอบคลุมในอัลกุรอาน ว่า

﴿وقد فرضتم لمن فريضة فنصف ما فرضتم﴾

ความว่า “โดยที่พวกเจ้าได้กำหนดมะฮัรแก่นางแล้ว ก็จงให้แก่นางครึ่งหนึ่งของสิ่ง ที่พวกเจ้ากำหนดไว้”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ 2:237)

ทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ระบุว่าสิ่งที่เป็นของกำนัลมอบให้สตรีก่อนสัญญาสมรสหรือขณะ สัญญาสมรสถือว่าเป็นมะฮัรมุสัมมาถึงแม้ว่าจะไม่มีการกำหนดเงื่อนไขก็ตามและสิ่งที่กำนัลให้แก่ ผู้ปกครองของนางก็ถือว่าเป็นมะฮัรเช่นกัน และหากอย่างนางก่อนการร่วมประเวณีสามีมีสิทธิเอา

ของกำนัลคืนครั้งหนึ่ง อนึ่งสิ่งที่กำนัลแก่ผู้ปกครองหลังทำสัญญาสมรสถือเป็นการให้กรณีพิเศษ ซึ่งสามีและภริยาไม่มีสิทธิในสิ่งนั้น (อัลคาร์ดีร์ หน้า 455)

กรณีที่ต้องจ่ายมะฮัรกลับมา

1. ได้มีการร่วมประเวณีระหว่างสามีกับภริยา
2. คู่สมรสคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต
3. การอยู่สองต่อสองในมิดชิด

มะฮัรกลับมาจะตกเป็นของภริยาครั้งหนึ่ง โดยที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งต้องคืนให้แก่สามีในกรณีดังต่อไปนี้

1. การหย่าร้างก่อนการร่วมประเวณี
2. กรณีอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องจ่ายมะฮัรครั้งเดียว

2.7.11.2 ประเภทที่สองมะฮัรมิยัล

มัซฮับหะนะฟีได้ให้ความหมายของมะฮัรมิยัลว่า มะฮัรของสตรีที่มีค่าเท่าเทียมกับภริยาขณะทำสัญญาสมรสจากตระกูลฝ่ายบิดาของสตรีในประเทศและในสมัยของนางเช่นพี่สาวหรือน้าสาวหรือลูกพี่ลูกน้องของนาง มิใช่มาจากตระกูลฝ่ายมารดาถึงแม้ว่าไม่มีใครจากตระกูลฝ่ายบิดาก็ตาม และเป็นการเปรียบเทียบถึงลักษณะต่าง ๆ อันพึงปรารถนาโดยทั่วไป คือฐานะทางเศรษฐกิจ ความสวยงาม อายุควาสาวของนาง ความฉลาด และความเคร่งครัดในศาสนา เพราะค่ามะฮัรย่อมแตกต่างกันในแต่ละประเทศ และเพราะความแตกต่างของทรัพย์สิน ความสวยงาม อายุ ความฉลาด และศาสนา ดังนั้นค่ามะฮัรของผู้หญิงที่จะเพิ่มมากขึ้นเพราะการมีฐานะทางเศรษฐกิจของนาง ความสวยของนางอายุความสาวของนาง ความฉลาดของนาง และความเคร่งครัดในศาสนาของนาง ดังนั้นจำเป็นในการเปรียบเทียบระหว่างผู้หญิงสองคนด้วยลักษณะดังกล่าว เพื่อกำหนดมะฮัรมิยัลของนางจากต้นตระกูลของนางและหากไม่มีผู้ที่เท่าเทียมนางจากฝ่ายบิดาของนางให้พิจารณามะฮัรมิยัลโดยเปรียบเทียบกับสตรีที่มีสถานะทางสังคมที่มีกับฝ่ายบิดาของนางและหากไม่มีก็ให้สามีบอกมาดคยการสาบานเพราะสามีย่อมปฏิเสธต่อการที่ภรรยาเรียกค่า มะฮัรสูงขึ้นเงื่อนไขในการกำหนดมะฮัรมิยัล คือ คำบอกเล่าของผู้ชายสองคนและผู้หญิงสองคน และคำกล่าวของพยาน และหากไม่มีพยานที่เป็นธรรม ก็ให้สามีกล่าวโดยสาบาน(อัซซุฮัลลี หน้า 266)

มัชฮับหัมบะลีย์ได้ให้ความหมายของมะฮัรมิยิลว่ามะฮัรมิยิลให้พิจารณาจากญาติใกล้ชิดทั้งหมดของสตรีระดับเดียวกัน ทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดา เช่น พี่สาว น้องสาว ลูกพี่ลูกน้อง มารดา น้องสาว และคนอื่นจากคนใกล้ชิดจากนาง และหากไม่มีญาติก็ให้เปรียบเทียบกับสตรีในประเทศของนาง และหากไม่มีใครก็ให้เปรียบเทียบกับสตรีใกล้ชิดจากประเทศอื่นที่ใกล้กัน

มัชฮับมาลิกีย์และอิหม่ามชาฟีอีย์ ได้ให้ความหมายของมะฮัรมิยิลว่า คือสิ่งที่สามีปรารถนาจะให้เปรียบเทียบกับภริยาของเขาตามประเพณี

มัชฮับชาฟีอีย์มีความเห็นว่าค่ามะฮัรมิยิล ด้วยค่ามะฮัรของสตรี(อาศอบะฮฺ) หลักฐานหะดีษจากอับดุลลอฮฺเล่าว่า

((عن عبدالله في رجل تزوج امرأة فمات عنها ولم يدخل بها ولم يفرض لاصداقاه فقال

لها الصداق كاملا وعليها العدة ولها الميراث فقال

معقل بن سنان سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم قض به في براءة بنت واشق)

ความว่า “เล่าจากอับดุลลอฮฺว่า ชายคนหนึ่งที่ได้สมรสกับหญิงคนหนึ่งและเขาได้เสียชีวิตก่อนโดยที่เขาไม่ได้ได้อยู่ร่วมกับนางเขายังไม่ได้กำหนดค่ามะฮัรให้นางท่านได้กล่าวว่านางได้รับมะฮัรครบถ้วน และนางได้รับมรดก มีอ็อกอล อิบนูสินาน กล่าวว่านางได้ยื่นท่านเราะฮฺสูดได้ตัดสินไว้ในเรื่องของบิรวะฮฺ บินตี วาซิก” (อาบูดาอูด 1807)

ให้กำหนดค่ามะฮัรมิยิล โดยการพิจารณากับบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุดก่อนและบุคคลที่ใกล้ชิดคนางที่สุดคือ พี่น้องหญิงบิดามารดาเดียวกัน, หลานสาว, น้องสาว, และบุตรสาว และหากไม่มีญาติผู้หญิงของทายาทที่เป็น อะศอบะฮฺ(ส่วนที่เหลือของมรดก) ก็ให้พิจารณาค่ามะฮัรจากฝ่ายมารดาและน้องสาวของนาง เพราะพวกเขาเป็นญาติใกล้ชิดที่สุดและหากไม่มีญาติใกล้ชิดเลยให้พิจารณาค่ามะฮัรจากหญิงในประเทศเดียวกัน, จากนั้นให้พิจารณาค่ามะฮัรจากหญิงที่เหมือนกับนาง (อิซฮุอัยลี หน้า 266-267)

มัชฮับมาลิกีย์ให้ทัศนะว่า ให้พิจารณาค่ามะฮัรมิยิลจากญาติใกล้ชิดของภริยาตามคุณสมบัติของ สกุล ความรวย และความสวย เหมือนค่ามะฮัรของญาติผู้หญิงที่บิดามารดาเดียวกันหรือจากฝ่ายบิดา ไม่นอมนัดให้พิจารณาจากฝ่ายมารดาหรือน้องสาว และให้พิจารณาค่ามะฮัรมิยิลเหมือนแนวทางของทัศนะมัชฮับฮนะฟีที่ไ้ระบุไว้ด้วยความเห็นส่วนใหญ่ที่สอดคล้องกัน ให้พิจารณาเรื่อง ศาสนา ความรวย ความสวย

ความฉลาด มารยาท อายุ ความสาว เป็นมาย่ ประเทศ เชื้อชาติและวงศ์ตระกูล หรือสิ่งที่คิดว่าเป็น เกียรติจากบิดาได้เช่น เกียรติ ความรู้ ความสุภาพ ความสำเร็จ ความดี ความก้าวหน้า และสิ่งอื่น ๆ ที่คิดว่าเป็นมะฮัรได้ และให้พิจารณาคุณสมบัติเหล่านี้ในวันสมรสสำหรับการสมรสที่สมบูรณ์และให้พิจารณาคุณสมบัติดังกล่าวในวันที่มีการร่วมประเวณี เพราะเวลาดังกล่าวคือเวลาที่ควรกำหนดค่ามะฮัร (มียิล) เช่นกรณีที่มีการเสพเมดูนิโรโทยวายิบจะต้องจ่ายค่ามะฮัร โดยให้พิจารณาคุณสมบัติเหล่านี้ในวันที่ได้มีการร่วมประเวณี

ทัศนะมัซฮับหัมบะลีย์กล่าวว่า หากญาติของนางมีค่าถูกต้องตามประเวณี และหากประเพณีของเขาเรียกค่ามะฮัรสูงจนไม่สามารถตอบสนองได้การมีค่ามะฮัรก็เหมือนกับไม่มีและหากประเพณีของพวกเขาสามารถชำระได้ก็ให้ชำระเอาไว้ได้ เพราะว่ามันเป็นค่ามะฮัรของหญิง หากประเพณีของพวกเขาสามารถชำระไม่ได้ก็ให้จ่ายค่ามะฮัรเลย เพราะจะได้ทดแทนค่าสินเปลืองจึงจำเป็นจะต้องจ่ายค่ามะฮัรตามค่าสินเปลืองนั้น หากประเพณีไม่เหมือนกันจะชำระหรือจ่ายเลย หรือกรณีมีความแตกต่างกันว่าค่ามะฮัรมากหรือน้อย ให้พิจารณาระดับปานกลาง และให้พิจารณาตามอัตราเงินของประเทศในขณะนั้น และหากอัตราเงินเปลี่ยนแปลงก็ให้พิจารณาจากสภาพส่วนมากเพราะเป็นการทดแทนค่าสินเปลือง ก็ให้เทียบราคาค่าสินเปลืองดังกล่าว(อัชชูฮัยลี หน้า 268)

กรณีที่จะต้องจ่ายมะฮัรมียิลจำเป็นจะต้องจ่ายมะฮัรมียิลให้แก่ภริยาในกรณีต่างต่อไปนี้

1. นิกาสต์ฟวิฎ คือการสัญญาสมรสที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลามแต่ไม่ได้ระบุค่ามะฮัร และเรียกสตรีที่สมรสว่า (مفوضة) (อ่านสระกัสเราะฮ์อักษรวาว) หากอ่านด้วยสระกัสเราะฮ์อักษรวาวมีความหมายว่า สตรีที่ยกเรื่องค่ามะฮัรให้เป็นหน้าที่ของสามี หากอ่านด้วยสระฟัตตะฮ์อักษรวาวหมายถึง การกำหนดค่ามะฮัรเป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง กล่าวคือ สตรีมอบหน้าที่ให้สามีเป็นผู้ตกลงค่ามะฮัร การทำสัญญาประเภทนี้เรียกว่าสัญญาตฟวิฎ

2. การสมรสที่ได้ตกลงกันว่าไม่มีค่ามะฮัร การสมรสที่ตกลงระหว่างคู่สามีภริยาว่า จะทำการสมรสโดยไม่มีค่ามะฮัร การสมรสที่มีเงื่อนไขดังกล่าว วายิบเหนือสามีต้องจ่ายมะฮัรมียิลให้กับภริยา หากทั้งสองได้มีการประเวณีกันหรือเกิดการเสียชีวิตของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจากคู่สามีภริยาตาม

ทัศนะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลาม คือ ทัศนะมัชฮับหะนะฟี ทัศนะมัชฮับชาฟีอี๊ยะและทัศนะมัชฮับหัมบะลี๊ยะ

3.การสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรที่ใช้ไม่ได้ การสมรสที่ได้กำหนดมะฮัรขณะทำสัญญาสมรสด้วยสิ่งที่ศาสนาอิสลามถือว่าไม่เป็นทรัพย์สิน เช่น ซากสัตว์ที่ตายแล้วหรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งที่ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าเช่น เมล็ดข้าวสาลีหนึ่งเม็ดหรือน้ำหนึ่งหยดหรืออื่น ๆ จากสิ่งที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ หรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งที่ศาสนาอิสลามถือว่าเป็นสิ่งไม่มีค่า เช่น สุนัข สุรา เป็นต้น หากว่าสามีเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่าภริยาเป็นชาวคัมภีร์ (กิตาเบียฮะฮุ) ก็ตาม หรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งที่ไม่สามารถส่งมอบกันได้ เช่น นกที่กำลังบินอยู่บนท้องฟ้าหรือกำหนดมะฮัรจากสิ่งที่สามารถถือโก่งกันได้ เช่น แร่ธาตุที่อยู่ในดิน หรือได้กำหนดมะฮัรจากสิ่งที่ไม่รู้คุณลักษณะประเภท หรือชนิด จากสิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งกันได้ เมื่อได้กำหนดสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นมะฮัร วาญิบแก่สามีต้องจ่ายมะฮัรมิฉิลหากมีการร่วมประเวณีกันหรือเกิดการเสียชีวิตก่อนมีการประเวณีตามทัศนะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลามคือทัศนะมัชฮับหะนะฟี๊ยะ ชาฟีอี๊ยะและหัมบะลี๊ยะ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus